

[https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.06\(1\).09](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.06(1).09)
UDC 316:37.01

CONCEPTUAL REFRAMING OF THE SOCIALIZATION PROCESS FROM THE MENTORING ACTIVITY PERSPECTIVE

Elena Gogoi*, ORCID: 0000-0002-4159-3477,
Ecaterina Lozovanu, ORCID: 0000-0002-5722-1600

Technical University of Moldova, 168 Stefan cel Mare Blvd., Chisinau, Republic of Moldova

*Corresponding author: Elena Gogoi, elena.gogoi@faf.utm.md

Received: 12. 21. 2022

Accepted: 02. 03. 2023

Abstract. The article analyzes the contemporary reflections that refer to the socialization process accompanying and engaging man as an individual and as a species. Starting from the hypothesis, according to which the individual is not a human person from birth, but becomes one, and this transformation takes place when the individual is integrated into the socialization process. The purpose of our research is to avoid, within the analyzed theories, the heterogeneous elements by capturing what is common, and essential. This would open the way to a reconceptualization of the socialization process in a unitary, essentialist framework from an interdisciplinary perspective. The applied research methods: phenomenological, hermeneutic, and sociological (interactionist) have allowed us to singularize our research and highlight the fact that coming together in a methodological unit is complementary, allowing the interdisciplinary explanation of the socialization process. Thus, from a pedagogical perspective, socialization is closely related to mentoring activity, which ensures convergence and creates opportunities for the individual's adaptation to new contexts. At the same time, mentoring and socialization represent emerging elements that offer possibilities to the individual for the development of a successful career. Through the mentoring activity, the individual is supported and encouraged to find the strength to overcome and improve his performance, develop various skills, and become a fully integrated being in society.

Keywords: *behaviour, becoming, education, evolution, identity, social control, social modeling, societies.*

Rezumat. În articol sunt analizate reflecțiile contemporane ce se referă la procesul de socializare care îl însoțesc și îl angajează pe om ca individ și specie. Pornind de la ipoteza, conform căreia individul nu este persoană umană de la naștere, ci devine, iar această transformare are loc atunci când individul este integrat în procesul de socializare. Scopul cercetării noastre este de a eluda, în cadrul teoriilor analizate, elementele eterogene și de a surprinde ceea ce este comun, esențial. Aceasta ar deschide calea către o reconceptualizare a procesului de socializare într-un cadru unitar, esențialist din perspectivă interdisciplinară. Metodele de cercetare aplicate: fenomenologică, hermeneutică și cea sociologică (interacționistă) ne-au permis să singularizăm cercetarea noastră și să evidențiem faptul că

reunirea într-o unitate metodologică este complementară, ce permite explicitarea interdisciplinară a procesului de socializare. Astfel, din perspectivă pedagogică, socializarea se află în strânsă legătură cu activitatea de mentorat, ceea ce asigură convergența și creează oportunități pentru adaptarea individului la noile contexte. Totodată, mentoratul și socializarea reprezintă elemente emergente ce oferă individului posibilități pentru dezvoltarea unei cariere de succes. Prin activitatea de mentorat individul este sprijinit și încurajat pentru a găsi forțe de a-și depăși și îmbunătăți performanța, de a-și dezvolta diverse abilități și de a deveni ființă integrată pe deplin în societate.

Cuvinte-cheie: *comportament, control social, devenire, educație, evoluție, identitate, modelare socială, societăți.*

1. Introducere

Socializarea reprezintă un proces complex, prin care omul obține cunoștințe și abilități necesare pentru a se afirma ca ființă socială. Acesta este un proces continuu, ce are loc pe parcursul întregii vieți și se manifestă ca rezultatul unui set complex de interacțiuni dintre diferiți membri ai societății: familie, colegi, prieteni, ce au un rol important în socializarea unei persoane. Procesul de socializare se realizează pe parcursul a câtorva etape: prima este copilăria, care se prelungește, într-o formă pregnantă, până la etapa adultă, iar în perioada de maturitate încetinește. Acest proces are drept finalitate adaptarea, înserarea în câmpul valorilor morale și integrarea deplină a individului în societate.

Procesul de socializare a individului la etapa incipientă (copilăria), prin intermediul familiei, este condiționat de diferite fenomene ce țin de momentele afective, de aspectul formativ - simetria sau asimetria familiei, de acceptarea sau neacceptarea copilului, de numărul și locul copiilor în familie, de poziția fraterei. Totodată, o influență majoră asupra acestui proces o au stilurile de educare ce sunt practicate, specificul modelelor culturale, aspirațiile părinților în raport cu copiii.

În viziunea profesorilor Traian Rotariu și Petru Iluț, „dezvoltarea fizică, intelectuală, afectivă și, cu atât mai mult, conduitele sociale complexe, nu se realizează automat, ci prin învățare, iar societatea, printr-o serie de mecanisme și agenți (familia, școala, mass-media) transmite bagajul cultural existent noilor generații, pretinzându-le un anumit comportament - considerat normal în respectiva cultură” [1].

Astfel, socializarea funcționează pe baza unui set de interacțiuni ce are drept rezultat formarea personalității, care presupune însușirea și asimilarea valorilor, normelor și a modelelor de reglementare a comportamentului social. Însăși formarea personalității este efectul unor procese complexe ce sunt determinate de factori subiectivi (personali), obiectivi ce țin de mediu social și cultural. Prin interacțiunea socială, sunt dobândite de către individ cunoștințe, valori ce reprezintă repere de comportament adecvat, sunt formate atitudini prin care se cristalizează o participare efectivă la viața socială. Prin corelații complexe are loc transferul de valori culturale de la o persoană/grup la o altă persoană și/sau grup.

În literatura de specialitate sunt reprezentate nu doar mecanismele de socializare, dar și activitatea de mentorat care este concepută ca o formă de socializare profesională, în care o persoană mai experimentată acționează drept ghid, model, dascăl, pentru a proteja pe altcineva care este mai puțin experimentat și pentru a contribui ulterior la dezvoltarea abilităților acestuia. Astfel, mentoratul este conceput ca instrument cheie în procesul de socializare oferind oportunități pentru ca indivizii să dobândească cunoștințe și abilități pentru a-și asuma un rol bine definit în societate.

În recente lucrări de cercetare, mecanismele de socializare sunt reprezentate de *modelarea socială, învățarea socială, controlul social* [2].

Modelarea socială este determinată de necesitatea omului de a fi parte a unei comunități sau a unui grup social în cadrul căruia își manifestă dorința de a-și realiza aspirațiile, de a se afirma și de a se identifica, iar acestea, la rândul lor, îi oferă protecție și securitate.

Familia reprezintă entitatea, în cadrul căreia se formează abilitățile și obiceiurile incipiente care permit copilului să se orienteze în mediul înconjurător. Modelul imitației constituie prima formă de învățare a copiilor în cadrul căreia sunt reproduse gesturi și acțiuni simple, diverse reacții la numeroși stimuli, ca, ulterior, să se formeze reprezentări convenționale și abstracte care vor forma temelia unei gândiri logice. După vârsta de 3 ani are loc o explozie de procese în care jocul devine forma de manifestare a atitudinilor și a schemelor de învățare.

Un alt mecanism de socializare este cunoscut drept *învățarea socială*, în cadrul căreia individul asimilează normele și valorile grupului, comunității, clasei sociale. În rezultatul interacțiunii cu alte persoane, individul își formează modele care facilitează comunicarea și integrarea în diferite grupuri sociale. La această etapă, jocul nu mai reprezintă un simplu act de imitare, ci un set de acțiuni orientate spre cunoașterea valorilor grupului, astfel se produce și se definitivează internalizarea întregului spectru de valori și concepte cu care se identifică individul.

La rândul său, *controlul social* implică procesul complex de conexiune a individului cu grupul social și a valorilor acestuia. În abordarea fenomenologică a psihologului polonez, Henri Tajfel, unul dintre fondatorii Asociației Europene de Psihologie Socială Experimentală, cunoscut pentru contribuția sa de pionierat asupra aspectelor cognitive ale prejudecăților și teoriei identității sociale și a lui John Turner, psiholog social britanic, apreciat pentru abordarea conceptului identității sociale, „totalitate de indivizi care se acceptă ca membri ai unei categorii sociale, împărtășesc consecințele afective ale autodeterminării și aprecierile colective ale grupului și apartenenței sale la el reprezintă grupul social” [3].

Aderarea la grupul social presupune că individul acceptă consecințele apartenenței sociale care sunt reprezentate prin relații socio-afective. Astfel, acest proces de integrare va duce la identificarea ființei umane ce se produce etapizat. La etapa inițială are loc conștientizarea identității ce presupune o analiză comparativă cu alți membri sociali. Relația cu mediul social, raportarea la alții au drept efect înserarea normelor, valorilor și modelelor pe care persoana le acceptă drept legi comportamentale individuale care facilitează înțelegerea de sine, dar și altora prin cunoaștere și comunicare.

Configurația persoanei ca ființă socială se produce prin socializarea primară (realizată în familie) și socializarea secundară, în care instituțiile educaționale au un rol determinant [4]. În acest proces omul, membru activ al societății, parcurge transformări succesive de interacțiune, care permit unei ființe sociale să-și dezvolte identitatea, ideile, abilitățile, deprinderile. Esența acestui proces rezidă în faptul că, prin agenții de socializare societatea încearcă să transforme individul astfel încât acesta să corespundă normelor și valorilor ei.

2. Analiza conceptelor și teoriilor despre procesul de devenire a omului

O definiție general acceptată al procesului de socializare vizează preluarea experiențelor sociale reprezentate de un sistem de norme, legități, idealuri, modele,

dezvoltarea capacităților de a acționa, formarea personalității, a inteligenței sociale, a necesităților, a aspirațiilor personale și colective [5].

Din totalitatea tipurilor de socializare clasificate după diverse criterii, evidențiem importanța acelor în care pregnantă este valoarea socializării grupurilor de contemporani, ce influențează personalitatea și comportamentul individului la vârsta adultă.

După unii autori, mecanismele de socializare implică tacticile sau variabilele specifice formale și informale pe care companiile le utilizează ca instrumente pentru a-și socializa angajații [6]. Dintre acestea menționăm importanța sistemului de convingeri ce include acțiuni în care sunt articulate și comunicate valorile de bază. Acestea sunt identificate drept „credințele care definesc principiile de bază, scopul și direcția” [6].

O altă tactică ce vizează furnizarea sarcinilor provocatoare, oferind oportunități de dezvoltare în carieră este mentoratul superior (superior mentoring) [7]. La rândul său, mentoratul reciproc (peer mentoring) include un sistem complex de acțiuni ce are drept scop încurajarea, recunoașterea pozitivă și susținerea angajatului.

De fapt, aceste mecanisme de socializare se realizează prin intermediul a trei niveluri de interacțiuni, pe care angajații le au în cadrul unei organizații (cu managementul superior și colegii lor) și care includ atât recepționarea, cât și oferirea de informații prin care sunt îndrumați și ghidați angajații. Mecanismele de socializare permit angajaților să fie participanți activi la procesul de schimb de informații și să funcționeze atât ca receptori (mentorat superior), cât și ca emițători de informații (mentorat reciproc). Prin participarea la procesul de schimb de informații angajații dobândesc cunoștințe cu valoare apreciativă, ceea ce facilitează congruența obiectivelor organizației. Mai mult, schimbul de informații pozitive reduce anxietatea și incertitudinea, sporind astfel sentimentele de securitate ale angajaților cu privire la calea lor ascendentă în carieră, făcând înțelegerea obiectivelor organizaționale mai proeminentă [6].

Examinarea mecanismelor de socializare din perspectiva congruenței obiectivelor prin prisma percepțiilor de securitate a carierei relevă că acest proces implică două etape majore: *socializarea primară* care se produce de la naștere până la adolescență și *socializarea secundară*, proces ce se desfășoară parcursul întregii vieții. Cu privire la socializarea adulților, aceasta are loc ori de câte ori oamenii, aflându-se în circumstanțe noi, și interacționează cu diverși indivizi, preluând normele și tradițiile ce diferă de cele proprii.

În procesul de socializare identitățile, rolurile sociale și particularitățile personale sunt construite printr-un proces continuu de transmitere culturală care implică relaționare și urmarea unui model. Socializarea continuă reprezintă este orientată spre transmiterea și însușirea modelelor culturale și normative pe parcursul întregii vieți ale omului. Astfel, aceasta este orientată pe necesitatea ființelor umane pentru auto-actualizare și învățare permanentă a normelor și valorilor noi, inclusiv în perioada adultă, considerată perioada cea mai bogată și mai activă a ciclurilor de viață.

O abordare fenomenologică și interacționistă este reflectată de către psihologul american, afiliat Universității din Chicago, George Herbert Mead devenită notorie în filosofia socială a secolului al XX-lea prin promovarea ideii, conform căreia experiența socială dezvoltă personalitatea unui individ. În lucrarea *Mintea, Sinele și Societatea* G. H. Mead promovează ideea privind apariția minții și a sinelui în procesul de comunicare dintre organisme, insistând asupra faptului că „mintea individuală poate exista doar aflându-se în relație cu alte minți cu semnificații comune” [8]. Astfel, mintea ia naștere se dezvoltă și se activează printr-un act social de comunicare. Teoria sa despre „mintea, sine și societate” este,

de fapt, filosofia ce susține ideea procesului social care implică interacțiunea multor indivizi, la fel ca și teoria sa despre cunoaștere și valoare ce concepe cunoașterea ca proces din perspectiva individului care trăiește în interacțiunea sa cu un mediu [9].

Conceptul central dezvoltat de sociolog este sinele, fiind reprezentat de aspectul personalității unui individ constituit din conștientizarea de sine și imaginea de sine, un produs al experienței sociale. În viziunea sa, sinele nu este acolo la naștere, ci este dezvoltat din interacțiune și experiență socială.

În teoria sa despre sine autorul identifică patru modalități ale dezvoltării sinelui:

- a. Sinele ce se dezvoltă doar prin experiență socială. Prin această afirmație, Mead respinge conceptul lui Freud în care personalitatea este determinată parțial de aspectul biologic.
- b. Experiența socială constă în schimbul de simboluri. Aici autorul subliniază importanța utilizării primare a limbajului și a altor simboluri pentru a transmite sens.
- c. Cunoașterea intențiilor altora necesită imaginarea situației din perspectiva lor. Experiența socială depinde de faptul cum ne vedem pe noi înșine din perspectiva altora, propunând sintagma „a lua rolul celuilalt”.
- d. Înțelegerea rolului celuilalt rezultă în conștientizarea de sine. Există un sine /„eu” activ și un sine „*engl. me*” obiectiv (*engl. active “I” self and an objective “me” self*). Sinele „eu” fiind activ, inițiază acțiunea, iar sinele (*engl. „me”*) continuă, întrerupe sau schimbă acțiunea în funcție de modul în care alții răspund [10,11].

La fel, Mead consideră că ființa umană își dezvoltă imaginea de sine prin interacțiunea sa cu alți oameni, iar cheia autodezvoltării este înțelegerea rolului celuilalt.

Un alt sociolog, reprezentant al curentului sociologiei interacționiste, Charles Horton Cooley a supus cercetării modurile de interacționare a individului cu ceilalți. În lucrările sale „*Social organization: a study of the larger mind*” (1910), „*Human nature and the social order*” (1922), autorul a dezvoltat teoria, conform căreia felul în care ne percepem noi-înșine provine în egală măsură din autocontemplare și din modul în care credem că suntem văzuți de ceilalți, numind această percepție sinele oglindă. Creatorul „sinelui oglindă” (*engl. the looking-glass self*) accentuează că formarea personalității depinde de natura relațiilor interpersonale, explicând că, conceptele și identitățile noastre de sine reflectă modul în care ne percep alte persoane. „Indiferent dacă credințele noastre despre modul în care ne percep alții sunt adevărate sau nu, credințele noastre ne modelează cu adevărat ideile despre noi înșine” [9].

Conceptul psihologic *sinele-oglină* creat de C. H. Cooley în 1902 vizează faptul că sinele unei persoane este determinat de rezultatul interacțiunilor interpersonale ale societății și a percepțiilor celorlalți [*Ibid.*]. Termenul se referă la modalitatea în care oamenii își modelează identitatea bazându-se pe percepțiile celor din jur, determinându-le consolidarea perspectivelor despre ei înșiși. Oamenii se formează / modelează pe baza a ceea ce percep alții despre ei, acceptând opinia altora despre ei înșiși. Altfel spus, conceptele noastre de sine reflectă modul în care ne percep alte persoane.

Metafora *sinele oglindă* reprezentată prin observarea propriilor particularități suplinită de interpretarea acestora prin prisma ochilor celor care ne privesc. Interiorizarea reacțiilor altora față de noi este mai importantă decât realitatea. Procesul formării sinelui oglindă se conturează, după C. H. Cooley, în 3 etape:

Inițial, ne imaginăm modul în care ne percep oamenii din jur.

Apoi, încercăm să ne imaginăm cum alții ne validează, judecata celuilalt despre aspectul nostru; judecata acelei percepții.

În cele din urmă, ne dezvoltăm sinele prin judecățile altora, creând sentimente noi despre noi înșine în baza presupuselor evaluări a celor din exterior [12].

Cu alte cuvinte, capacitatea mentală a minții este un rezultat direct al interacțiunii sociale umane. Încă de la naștere, ființa umană începe să se definească în contextul socializării sale. Copilul învață că simbolul plânsului va suscita un răspuns din partea părinților, nu numai atunci când aceștia au diverse necesități, cum ar fi mâncarea, ci și ca simbol pentru a le capta atenția.

C. H. Cooley a descris sinele ca fiind un „fenomen de preluare a rolului celuilalt” și care constituie premisa prin care eul este actualizat. Prin interacțiunea cu ceilalți, individul începe să dezvolte o identitate despre cine este, precum și empatia pentru ceilalți. Altfel spus, „suntem ceea ce credem că alții cred despre noi că suntem” [Ibid.]. „Fără comunicare, susține Cooley, mintea nu se dezvoltă la nivelul întregului potențial al omului, ci rămâne într-o stare nefirească, confuză și care nu este în întregime nici umană, nici animalică” [13]. În viziunea sa, societatea cizelează comportamentul oamenilor, care nu sunt doar membri ai unei familii, al unei clase sociale ori al unui stat, ci fac parte dintr-un construct mult mai complex care își are rădăcinile la începuturile lumii, la omul primitiv. Iar această dezvoltare nu s-ar fi produs fără comunicare, considerată drept condiție obligatorie pentru dezvoltarea naturii umane [Ibid.].

Margaret Mead, antropolog cultural american (Universitatea Columbia) a fost preocupată preponderent de cercetarea a 3 domenii ce au vizat: studiul problemelor de socializare a copiilor, sensul cultural al rolurilor sexuale și dimensiunea socială și culturală a personalității. Autoarea a înaintat teoria referitor la amprentare (*engl.* theory of imprinting) susținând faptul că copiii învață urmărind comportamentul adulților, accentuând că nu factorul biologic este cel ce determină comportamentul uman, ci factorul social este cel care își lasă amprenta [14].

Încă în deceniul doi al sec. XX, cercetătoarea-antropolog insista asupra faptului că natura umană nu este rigidă și nici asemeni unei plante inadapabile care insistă să înflorească. Individul este extrem de adaptabil, iar ritmurile culturale sunt mai puternice și mai convingătoare decât cele fiziologice care eclipsează și distorsionează natura omului. „Eșecul de a satisface o necesitate artificială stimulată cultural produce mai multă nefericire și frustrare individului decât cele mai riguroase restrângeri culturale ale solicitărilor fiziologice” [15].

În lucrările sale, cercetătoarea abordează termenul educație nu doar din perspectiva metodelor instituționalizate și formale de școlarizare utilizate în țările occidentale, ci și din cea a utilizării mijloacelor complet informale și nestructurate folosite la scară mică, de către societatea analfabetă. Termenul educație, este folosit de Margaret Mead drept sinonim cu socializarea, doar că niciunul dintre aceste două concepte nu vizează domeniul său de cercetare, ci cel de culturalizare (*engl.* enculturation), termen introdus mai târziu de antropologul american Melville J. Herskovits, în viziunea căruia, experiențele de învățare prin care omul se deosebește de celelalte ființe și prin intermediul cărora el ajunge culturalizat, ceea ce presupune dobândirea de competențe în cultura sa. Culturalizarea, devine un proces de condiționare conștientă sau inconștientă, exercitat în cadrul unor tradiții stabilite/consacrate [Ibidem, p. 101].

Este important de menționat faptul că preocuparea cercetătoarei M. Mead nu a vizat modalitatea în care un individ devine social sau uman, ci modalitatea în care el devine

culturalizat. Semnificația conceptului de cultură „oamenii reprezintă niște animale incomplete sau nefinalizate care se completează și se finalizează prin cultură, prin forme extrem de particulare ale acesteia”. După el, omul se remarcă prin înalta capacitate de învățare, plasticitate și dependență extremă de un anumit tip de învățare: înțelegerea conceptelor, însușirea și aplicarea unor sisteme specifice de semnificație simbolică.

În lucrarea sa, *Culture and Commitment: A Study of the Generation Gap*, M. Mead dezvoltă teoria celor trei tipuri de societate sau culturi: post-figurativă, co-figurativă și pre-figurativă. Acestea sunt explicitate în felul următor:

- a. *post-figurativă* presupune învățarea de către cei mici de la cei mari;
- b. *co-figurativă* - când atât cei mici, cât și cei mari învață de la contemporani / semeni;
- c. *pre-figurativă* care vizează învățarea celor mari de la cei mici și/sau contemporani/semeni [*Ibidem*, p. 106].

Fiind prima cercetătoare care l-a combătut pe Piaget și teoria sa cu privire la procesele cognitive și dezvoltarea umană, M. Mead a abordat subiectul culturalizării în lucrarea sa *Cultură și personalitate*, demonstrând că ființele umane sunt animale pe deplin culturalizate [*Ibidem*, p. 108]. Fiind un antropolog ce a studiat schimbarea culturii și aculturația, a inclus în limbajul antropologiei conceptul de *enculturație* înainte ca acesta să fi existat. Împreună cu Gregory Bateson, au introdus ideea de cultură drept un proces de comunicare. În cele din urmă, cercetătoarea a dat „un sens profund și real studiului de schimbare rapidă și conceptului de decalaj generațional” [*Ibid.*].

M. Mead susține că învățarea este relativ simplă, dar capacitatea umană de a preda și a păstra ceea ce alții l-au învățat este un proces foarte dificil și complex [*Ibidem*, p. 109]. În pofida faptului că accentul a fost pus pe copii, cercetătoarea nu și-a limitat studiul doar la practicile de creștere a copiilor, dar a supus analizei contextul cultural în sens mai larg, a rolului fraților, părinților și bunicilor în procesul enculturativ. Ea a recunoscut că o mare parte din studiul *enculturației*, care reprezintă procesul de transmitere a anumitor forme și simboluri culturale către anumite persoane și grupuri, este în strânsă legătură cu problema comunicării, iar drept rezultat, a susținut că procesul comunicativ nu este în întregime verbal.

Totodată, antropologul american abordează problema educației din perspectiva activității de mentorat. Educarea presupune nu numai transmiterea de noi cunoștințe, dar și formarea unei personalități integre ce implică abilităților de gestionare a propriei învățări, de maximizare a potențialului, de îmbunătățire a performanțelor și de dezvoltare a unei cariere profesionale de succes. Astfel, conchide M. Mead, că mentoratul se impune, ca element al procesului de socializare, într-o formă imperativă în societățile moderne.

Într-un context mai actual, problema integrării, abordarea persoanei ca ființă socială este dezbătută prin prisma valorilor sociale moderne. În această direcție, menționăm că diverși sociologi francezi, printre care și Pierre Bourdieu, demonstrează că școala este un loc de reproducere a relațiilor sociale. Astfel, cercetătorul se focusează asupra consecințelor masificării care au contribuit la pierderea de către instituția școlară a importanței sale sociale [16].

Pierre Bourdieu, alături de Alain Touraine și Michel Crozier, reprezentanți ai curentului individualismului metodologic în sociologia franceză, este cunoscut pentru contribuțiile sale în apărarea individualismului metodologic și a explicațiilor cauzale bazate pe mecanisme sociale (numite și mecanisme generative) [*Ibid.*] Acest principiu metodologic, susține că orice fenomen macro-social trebuie explicat de pe poziția rezultatelor comportamentale ale indivizilor, care, la rândul lor, sunt consecințele raționamentelor motivaționale ale acestora. De asemenea, aceste motive și motivații nu pot fi înțelese decât în raport cu situația socială

inițială ale acestor indivizi. Bourdieu încearcă să demonstreze că ceea ce pare „natural” în societate este, de fapt, rezultatul unei construcții sociale sau a jocului social. Sociologia lui Bourdieu este marcată de tradiția structuralistă în care atitudinile, judecățile, motivațiile indivizilor care formează societatea sunt, în mare măsură, determinate de structura și de locul pe care acești agenți îl ocupă în societate.

La fel, P. Bourdieu, în parteneriat cu Jean - Claude Passeron, abordează subiectul performanțelor școlare, explicând ca acestea, la fel ca și parcursurile educaționale alese, sunt determinate de resursele culturale ale diverselor clase sociale. În viziunea lor, cei mai culti au o limbă, cultură și motivație care favorizează succesul școlar și care sunt moștenite de copiii lor, în timp ce copiii din clasa muncitoare au mai puțin „capital cultural” și mai multe dificultăți academice [*ibid.*]. Dominând întreaga sociologie franceză a educației, teoria reproducerii culturale a lui Bourdieu, reflectă, de asemenea, că inegalitățile sociale existente la școală nu sunt cauzate neapărat de inegalitățile materiale, ci de faptul că școala ar avea funcția latentă în reproducerea acestor inegalități. „Cultura școlară nu este nici neutră, nici obiectivă, nici universală, ea păstrează codurile și valorile culturii dominante, mascând, astfel un „arbitraj cultural” favorabil clasei dominante și exercitând „violență simbolică” asupra elevilor mai puțin privilegiați. Școala, în viziunea lui, este un instrument de reproducere socială” [*ibid.*].

Programele de formare continuă pe domeniul mentoratului academic reprezintă una dintre platformele prin care procesul de socializare profesională va fi asigurat de un mentor, prin experiența bogată pe care o deține și prin procesul de transmitere a acesteia către discipoli. Astfel, formabilii au posibilitatea de a deveni membrii unei comunități care se sprijină și se ajută reciproc, oferind suport, informații importante. În așa fel, mentorii devin elementul-cheie ce contribuie la socializarea și familiarizarea indivizilor cu cultura instituției.

Școala este un factor de selecție și inegalitate după Bourdieu. În consecință, sociologul francez consideră că școala participă la reproducerea societății, selecția fiind făcută de școală în baza elementelor ereditare, care implică:

- capitalul cultural, iar originea socială determină succesul academic.
- capitalul social și economic care definesc poziția socială [17].

Un alt sociolog, filosof și profesor de la Universitatea din Sorbona, Paris, Raymond Boudon, unul dintre cei mai proeminenți teoreticieni sociali francezi, înaintează o altă teorie în care oferă o perspectivă diferită asupra inegalității educaționale. În teoria sa, sociologul extinde teza capitalului cultural a lui Bourdieu, încercând să explice că diferențele sociale influențează alegerile educaționale [16].

În lucrarea sa *Educație, oportunități și inegalități sociale*, Boudon susține că inegalitatea șanselor educaționale este determinată de doi factori: stratificarea și statutul social. În teoria pozițională susținută de cercetător, se explică faptul că inegalitățile de șanse educaționale vor exista atâta timp cât vor exista clasele (păturile) sociale, în pofida existenței diferențelor subculturale între clase. Boudon afirmă, că reproducerea socială în educație are loc printr-un proces dual ce comportă, atât efecte primare, cât și secundare.

Reproducerea socială primară are loc prin influența directă a capitalului cultural al unei familii asupra copilului și a capacității acestuia de a reuși la școală. Reproducerea socială secundară se explică prin faptul că impactul capitalului cultural al familiilor este mediat de alegerile traseului educațional realizat de către discipoli. La rândul lor, aceste alegeri influențează viitoarele lor rezultate educaționale [16, 17].

Raymond Boudon consideră că poziția socială și parcursul educațional sunt interconectate. Cu cât nivelul de educație al părinților este mai înalt, cu atât aceștia vor insista asupra unui parcurs educațional superior al copilului, iar părinții fără studii vor accepta un nivel inferior. Teoria pozițională a lui Boudon susține că studenții fac alegeri diferite în funcție de poziția lor în sistemul de stratificare. Această poziție este detaliată în două dimensiuni: identitatea socioculturală și raționamentul economic. Prima poziție presupune că studenții iau decizii care sunt modelate și constrânse de caracteristicile și identitatea lor familială. Cealaltă este adesea acceptată ca fiind alegere „rațională”, care calculează costurile și beneficiile economice ale unei diplome universitare, având în vedere resursele existente și randamentele maxime pe termen lung [17].

Teza lui Boudon sugerează „că studenții din medii sociale și culturale mai privilegiate ar fi mai siguri în alegerea parcursului educațional și că ei tind să-și supraestimeze performanța academică și să-și optimizeze șansele permise de performanța lor” [18]. Pentru Raymond Boudon, fenomenele sociale nu pot fi explicate decât dacă sunt privite drept rezultat al acțiunilor și credințelor indivizilor. Aceste credințe și acțiuni au un sens, un motiv. Abordarea propusă de Boudon, pe care o sugerează, numind-o mai curând „acționism” decât individualism, se bazează pe următoarele elemente:

- a. Explicarea unui fenomen social este orientată spre faptul că acesta poate fi văzut drept un efect nedorit ale acțiunii raționale”.
- b. A considera că actorul social este rațional, în sensul că „are motive întemeiate să facă ceea ce face sau să creadă ceea ce crede”.
- c. Pentru a înțelege acțiunile, este necesar de a identifica motivația actorilor și, de a dispune de un set de informații despre trecutul lor, resursele lor, situația lor, or contextul social în care se mută [17].

Pentru ca inegalitatea șanselor educaționale să fie eliminată, concluzionează Boudon, o societate trebuie să fie nestratificată, or sistemul ei școlar trebuie să fie complet nediferențiat. În această privință, sociologul francez nu este prea optimist și consideră că eliminarea inegalității șanselor educaționale, în viitorul apropiat, nu este posibilă.

Interesul și nevoia înțelegerii profunde a personalității creează premise de cercetare și conceptualizare a mecanismelor complexe de formare a acesteia. Socializarea este un proces care are drept scop formarea persoanei cu abilități sociale, adaptate la condiții concrete de coabitare, activitatea de mentorat își are orientarea vectorială convergentă, dar concentrată spre formarea profesională a persoanei. Aceasta din urmă, va stimula abilitățile cognitive, va identifica interesele ce corespund aptitudinilor și care vor forma temelia pentru o viitoare carieră profesională.

3. Concluzii

Din cele expuse mai sus rezultă că individul se caracterizează prin deschiderea sa spre lume, spre ceea ce-l înconjoară, or tocmai aceasta este condiția ce-l determină și face posibilă devenirea lui ca ființă umană. Omul nu poate fi disociat de sensul la care se raportează și care implică o ierarhie socială (neechitabilă), modele educaționale diferite ca scop și metode, credințe, acțiuni etc.

Procesul de socializare surprinde interdependența individului cu mediul, iar interpretările susținute de diferiți cercetători se disting prin sublinierea întâietății fie a socialului față de natural sau invers. Aici se impune interogația: ce face din individ om? Omul nu este doar o sumă de capacități pe care le folosește pentru a se raporta și a înțelege lumea

înconjurătoare. Natura omului mai implică raportarea la sine, iar „destinul” lui nu este un „dat” rigid, ca natura lucrurilor, ci este ceea ce devine – umanul. Umanismul, în mod paradoxal, plasează omul într-o dublă dimensiune: ca „dat” în condiții sociale concrete, ca uman în proces de schimbare, transformare, devenire. Ambele sensuri sunt esențiale pentru a prolifera un concept profund asupra omului, primul vizează necesitatea obiectivă, cel de-al doilea subiectivitatea, ce presupune alegerea care implică libertatea.

Un rol important în procesul de socializare îi revine și activității de mentorat ce dezvoltă potențialul cognitiv și identitar al individului. Aceasta orientează spre cunoașterea de sine, spre reflecții ce reliefează punctele forte și punctele slabe, orientând persoana spre identificarea intereselor și a mediilor profesionale care concordă cu potențialul și aspirațiile sale. Fundamentată pe principii etice și oportunitate „maieutică”, procesul de mentorat facilitează procesul de socializare și devenire a persoanei.

Conflicte de interes. Autorii nu declară niciun conflict de interes.

Referințe

1. Rotariu, T., Ilut, P. Suport de curs pentru Sociologie. Disponibil online: https://www.academia.edu/24336877/Suport_de_curs_pentru_Sociologie_Autori_T_Rotariu_si_P_Ilut (accesat 15.01.2023).
2. Kennedy, F. A.; Widener, S. K. Socialization mechanisms and goal congruence. *Accounting, Organizations and Society* 2019, 76, pp. 32-49.
3. McLeod, S. Social Identity Theory, 2019. Disponibil online: <https://www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html> (accesat 10.01.2023).
4. Theories of Socialisation. Disponibil online: <https://www.studysmarter.us/explanations/social-studies/cultural-identity/theories-of-socialisation/#:~:text=Socialisation%20is%20a%20lifelong%20process,with%20societal%20needs%20and%20expectations> (accesat 01.02.2023).
5. Cucer, A. Note de curs la disciplina *Psihologia personalității*, Chișinău, 2013. Disponibil online: https://criminology.md/wp-content/uploads/2020/06/ispca_note_curs_d_a210.pdf
6. Saks, A. M., Ashforth, B. E. Organizational Socialization: Making Sense of the Past and Present as a Prologue for the Future, în *Journal of Vocational Behavior* 1997, 51 (2), pp. 234-279.
7. Ragins, B. R., McFarlin, D. B. Perceptions of mentor roles in cross-gender mentor relationships. *Journal of Vocational Behavior*, 1990, 37, pp. 321–340.
8. Ritzer, G. *Encyclopedia of Social Theory*. SAGE Publications, Thousand Oaks, California, 2004, p. 491.
9. Theories of Socialization. Disponibil online: <https://www.coursehero.com/study-guides/boundless-sociology/theories-of-socialization/> (accesat 01.02.2023).
10. Primary Socialization. Disponibil online: <https://www.sparknotes.com/sociology/socialization/section1/#:~:text=Mead's%20Theory%20of%20Social%20Behaviorism,a%20product%20of%20social%20experience> (accesat 01.02.2023).
11. Mead, G. H. The I and the Me. Disponibil online: <https://www.khanacademy.org/test-prep/mcat/individuals-and-society/self-identity/v/george-herbert-mead-the-i-and-the-me> (accesat 02.02.2023)
12. În procesul postulat de sinele oglindă. Disponibil online: <https://lwworc.org/ro/in-the-process-postulated-by-the-looking-glass-self> (accesat 23.01.23).
13. Cooley, Ch. H. Social organization: a study of the larger mind, New York: C. Scribner's. Disponibil online: <https://www.stefamedia.com/sinele-oglanda-charles-horton-cooley/#fn1-6579> (accesat 09.11.2022).
14. Margaret Mead. Disponibil online: <https://www.history.com/topics/womens-history/margaret-mead#:~:text=Mead's%20famous%20theory%20of%20imprinting,female%20roles%20in%20all%20societies> (accesat 03.02.2023).
15. Langness, L. L. Margaret Mead and the Study of Socialization. *Ethos* 1975, 3 (2), pp. 97-112.
16. L'inegalite des chances selon Bourdieu et Boudon. Disponibil online: https://www.lezarts.org/05Debandade/Info_monde/01Info_monde_pdf/Le%20mythe%20de%20la%20mondialisation.pdf (accesat 10.10.2022).

17. Liu, Y. Choices, risks, and rational conformity: extending Boudon's positional theory to understand higher education choices in contemporary China. *High. Educ* 2019, 77, pp. 525–540. <https://doi.org/10.1007/s10734-018-0285-7> (accessed 08.10.2022).
18. Glaesser, J.; Cooper, B. Using rational action theory and Bourdieu's habitus theory together to account for educational decision-making in England and Germany. *Sociology* 2013, 48, pp. 463–481.

Citation: Gogoi, E.; Lozovanu, E. Conceptual reframing of the socialization process from the mentoring activity perspective. *Journal of Social Science* 2023, 6 (1), pp. 96-106. [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.06\(1\).09](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.06(1).09).

Publisher's Note: JSS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright:© 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Submission of manuscripts:

jes@meridian.utm.md